

ra d'assegurar el seu, també cal dir que quan arriba als anys seixanta la industrialització s'esdevindrà no amb matèries del País, que no en tenia, sinó per mitjà d'una indústria exportadora, encara que amb un arrelament previ al mercat interior [s.n.] (pàg. 58 i 174; Vicent Soler: 242). Aquests aspectes no s'apllunyen gaire de les hipòtesis 'ideològiques' de Joan Fuster a l'hora de caracteritzar la societat valenciana vuitcentista quant a una línia cultural i política entre agrarista i sucursalista (qüestionada per sectors de la il·lustració valenciana que com Merelo y Sairó [1832] o Maians i Siscar, evidenciaven un fil ideològic industrialista envers la producció sedera: "decadència cultural que apareix ligada al centralisme", pàg. 102). Ara bé, el panorama general al divuit és que "no hi havia cap programa valencià [...] [i] que estem molt més a prop del model occità que del lionès o llombard" (pàg. 114). I, de fet, aquesta mentalitat abocada a la mixtificació de l'"horta" (interessos agraris exportadors que han d'oposar-se a un Principat "homogeniament" proteccionista) ha estat "legitimada" per la blaverització neograrista de la política. Ara bé, la superació relativa de *Nosaltres els Valencians* (1962) es concreta en l'anàlisi de l'evolució del capital agrari-financer abans que industrial (aristocràcia financera): "la manca d'un esperit d'industrialització agrarista" (pàg. 118) i "el grup Campo i els altres", com a exemple de "capitalisme monopolista de municipi" (pàg. 132). I, sobretot, en el quadre que Lluch estableix pel que fa a la limitació del capital bancari propi en l'evolució del Banc de València.

L'aportació de Lluch és vincular els indicadors econòmics a l'estructura històrica dels valencians, per la qual cosa efectua estats de la qüestió sobre els debats del "mite" a desvetllar: la no industrialització ("De la 'decadència econòmica' dels darrers anys al debat sobre la no-industrialització" i "l'agricultura com a història: la terra no és de qui la treballa"). Així, el model de la Terza Italia (entre el sud italià i Torí, reprentent Togliatti, pàg. 158-159 i 211) recolza una via d'industrialització no "ortodoxa" (anglesa) explicativa d'un 'fil industrial' preexistent d'ençà de la transició de l'època moderna a la contemporània ("producció artesana de petita escala") o de "contratendència de les lleis generals

del capitalisme industrialitzat" (pàg. 215). I aquesta base capitalista industrial, reproduïda territorialment a les comarques centrals i septentrionals del País (37,3% de població industrial el 1930 pàg. 159), suposa una superació –a partir dels anys cinquanta-setanta– de l'hegemonia de l'exportació de béns agraris (taronja): "L'agricultura –aclareix Lluch (1980)– no era essencial en 1976". D'altra banda, cal constatar la complementarietat de vies proteccionistes/liurecanvistes entre Catalunya i el País Valencià, fet que suposa una recepció de les doctrines de Perpinyà Grau (1932) sobre l'"interès col·lectiu" d'ambdues regions històriques. L'estudi, doncs, exposa com les doctrines econòmiques es relacionen amb les ideològiques i els plantejaments polítics, en un model que destaca una via industrialitzadora pròpia i, sobretot, la distinció gramsciana entre burgesia ('restauradora' llorentina) com a classe dominant –que aposta per una política satèl·lit envers Espanya (contradient el 'país sense política' de Fuster)– i no com a classe dirigent (reprentent els arguments de Lluís Aracil dels anys seixanta i de J. V. Marquès dels setanta quant a les conseqüències de la política de l'aristocràcia financera, pàg. 233). Ara bé, aquesta contraposició porta a remarcar una manca de 'castellanització natural' del conjunt social (pàg. 141). Amb tot, les coincidències nacionalitàries amb Fuster tampoc no semblen ser llunyanes (amb l'estudi sobre les actituds pseudo-valencianistes de la burgesia agrària i financera estudiades per Alfons Cucó: 1969-1971). I tenint en compte que Lluch mateix reconeix que "els intel·lectuals, tan importants en el moviment nacional com en l'òbrer, explicaven què passava i què havia passat i això sol ja era una tasca feixuga" (pàg. 58). Fuster, doncs, esbossava un quadre històric les bases del qual havien de ser contraposades amb posteriors recerques. I per aquesta raó les tesis de Lluch en són complementàries: s'aprofundeix en l'anàlisi de l'evolució de l'estructura econòmica i en la continuïtat crítica envers un posicionament políticament acèfal (pàg. 224 i 225); però on restava l'interrogant constant és en el marc nacional de pertinença dels valencians.

Reflectir, per tant, un procés industrialitzador eixit de la dinàmica exportadora i de la

via endògena de l'especialització en el paper/tèxtil (Alcoià-Comtat) o fusta/taulellet és a la base de la revisió constructiva de la interpretació de l'estructura econòmica descrita per Fuster. Però fins a quin punt la interpretació ideològica de Lluch hi era oposada? En aquest sentit, l'epíleg de Vicent Soler, que sintetitza l'evolució econòmica –en el context del postfordisme– en aquests darrers vint-i-cinc anys, emfasitza no tan sols els factors de Tecnologies de la Informació i Comunicacions-Recerca més Desenvolupament (pàg. 267 i 288-292), que són a la base de la innovació productiva, sinó tres aspectes que d'alguna manera tenen punts d'incidència en els plantejaments de Fuster: la manca de lideratge empresarial (seguint Max Weber?), la xarxa del sistema articulador –econòmic i polític– de ciutats (pàg. 310), la iniciativa econòmica i social de la petita i mitjana empresa: aquesta era la via de la Itàlia Central i de comarques amb localització industrial especialitzada (pàg. 195 i 237), i la qüestió territorial: l'Eix Mediterrani que "es construeix amb Catalunya o no es construeix. Mireu per on, les afinitats identitàries [...] poden jugar en clau positiva" (pàg. 312). No cal dir que un altre cop les relacions –més enllà de la llengua, com destaca Vicent Soler– entre sistemes productius complemetaris català/valencià (*L'Estructura econòmica de les terres catalanes*, de Joaquim Maluquer [1963]) tornen a ser capdavanteres pel que fa a la integració amb l'àrea que es desplaça d'Occitània al nord d'Itàlia-sud d'Alemanya. Per tant, de Fuster a Lluch/Soler existeix una revolució epistemològica a partir de noves recerques quantitatives i sectorials (fet que es concretà inicialment en *L'Estructura econòmica del País Valencià*, 1970). Tanmateix, crec que allò que persisteix entre 1962 i 1976/2001 és el debat sobre l'estratègia política de la societat valenciana envers l'assoliment, en les millors condicions, de la internacionalització econòmica, tenint en compte que la ciutat-estat que és Madrid polaritza la direcció de les grans infraestructures. La via valenciana era –és– una via política; però no pas "aïllada". I aquests plantejaments tenen conseqüències nacionals. No és en va, per tant, que Lluch plantejés –des de *Serra d'Or* [1976]– que "els ressorts de la identificació dels valencians van saltant amb una espontaneïtat i una

força inesperades". I que aquesta identificació s'inscrivía en això: que "les zones nacionals [són] aquelles dominades per una producció artesana de petita escala adreçada a cobrir les necessitats locals de les ciutats o les dels treballadors del camp que hi ha als voltants [...]. El nacionalisme arrela on hi ha una sèrie de reivindicacions històriques i on l'estructura social és intermèdia". Eren unes reflexions que s'inscrivien en "la realitat que ja són els Països Catalans", encara que avui siguin un marc "congelat" (cal explicar el pas de "La Via Valenciana" a l'hegemonia del PAG.I). Per quan una biografia intel·lectual d'Ernest Lluch?

Xavier Ferré

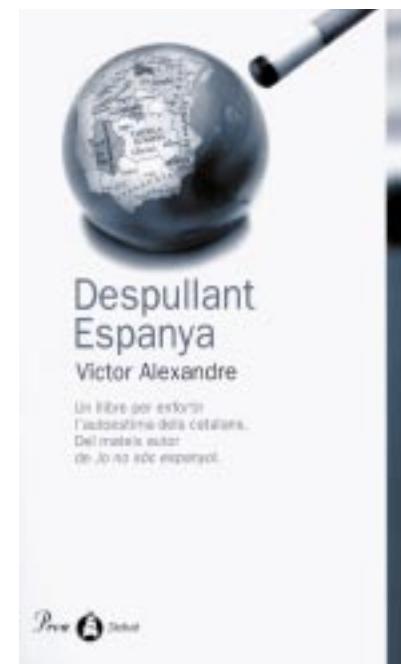
REUS I EL MODERNISME

Reus i el Modernisme. Edicions del Centre de Lectura. Reus. 2001.

El dia 20 de novembre de 2001 es va iniciar el seminari sobre Noucentisme al Centre de Lectura de Reus, coincidint amb la publicació a les edicions del Centre de Lectura de les actes de les jornades de l'any passat Reus i el Modernisme

D'aquesta manera s'apleguen en el llibre les ponències dedicades a aquest moviment tant decisiu per a Catalunya, i per a Reus en concret -ja que, com diu Mireia Freixa, "El Modernisme fou una manera de viure"-, que va fer canviar a la societat la concepció del seu entorn. Per tant, no ens ha d'estranyar que el seminari girés al voltant de tres eixos aglutinadors -literatura, societat i art- perquè el Modernisme també ho aglutina tot, ja que aquest moviment cultural del final de segle XIX i principi del XX és molt heterogeni i afecta totes les vessants, fins i tot feu revaluar oficis ja oblidats o menystinguts fins aleshores.

Per això, el Modernisme no només va ser un moviment que ens ha deixat una arquitectura gaudiniana formidable, sinó que va provocar un canvi de mentalitat que ens ha arribat fins avui. Així, la celebració de la diada de Catalunya, les quatre barres com a bandera i escut o *Els segadors* com a himne nacional són símbols forjats en aquesta època, tal com comenta Pere Anguera en el seu article, fruit d'un catalanisme que anava esdevenint polític a mans del Centre Català i de la Lliga de Catalunya i que volia norma-

litzar i normativitzar la mateixa llengua del país. Segons Albert Arnabat, aquest catalanisme "es caracteritzà a Reus per la precocitat en el desenvolupament organitzatiu i per la seva presència sòlida en el marc polític, cultural i social de la ciutat".

El Modernisme implica primordialment la literatura. Josep Murgades dona des d'aquest angle una visió global de la producció modernista catalana, tot distingint-ne dos corrents: la literatura naturalista i la simbolista, i destaca la influència de dos autors: Henrik Ibsen i Richard Wagner. Així, podem observar que el Modernisme català intenta incorporar la literatura que es conreava a Europa. Magí Sunyer focalitza l'anomenat grup modernista de Reus, o Colla de l'Aladern, on destaquen artistes com Cosme Vidal ("Josep Aladern"), Hortensí Güell, Miquel Ventura, Pere Cavallé o Joan Puig i Ferrer, entre altres. Un grup que representa la branca més esquerrana del Modernisme, situat en ple decadentisme; un grup amb moltes ambicions, com publicar les gramàtiques de totes les llengües en català. Actualment es troba representat per les "estrelles" de Francesc Vidal davant la porta d'entrada al Teatre Bartrina de Reus.

Aquest monument dedicat al grup modernista de Reus ens porta a parlar del tercer eix temàtic del llibre: l'art modernista (bàsicament d'arquitectura). Com en la resta del volum, en un principi, una ponència en dóna una visió general, que es concreta en Reus a través d'una altra ponència. Així, Lluís Domènech ens explica els dos tipus d'arquitectura modernista que coexisteixen. Un "sota el prisma d'un eclecticisme obert a qualsevol pista", del qual Lluís Domènech i

Montaner seria el representant per excel·lència, i un altre tipus, defensat pel reusenc Gaudí, en què es "pretén una formulació sintètica i poètica de la nova arquitectura amb relació a una idea de totalitat, tendent a superar el vocabulari eclèctic". Juan José Lahuerta explica com Gaudí converteix l'arquitectura en art i com, amb la Colònia Güell, l'arquitectura esdevé quelcom social.

Reus i el Modernisme és un llibre bàsic per a conèixer la situació política, econòmica, literària i social de Reus i de Catalunya durant el moviment perquè, com diu Magí Sunyer, "la literatura que escriuen els reusencs durant les dues dècades de domini modernista està perfectament integrada en el context català". Per tant, és una eina útil per a comprendre un període de la nostra ciutat molt ben reflectit a l'exposició que es va realitzar al museu Salvador Vilaseca a la tardor del 2000: *Reus 1900. Segona ciutat de Catalunya*, resumida a la conferència d'Albert Arnabat.

D'aquesta manera, encoratjo a llegir aquestes actes totes aquelles persones interessades per la cultura i la ciutat, ja que és interessant conèixer tot allò que ens envolta per poder entendre millor el món en què vivim, com diu l'escultor alforrenc Jassans: "Goig intens és viure de l'art".

Txell Granados Salvadó

REAFIRMANT LA NOSTRA IDENTITAT

Victor Alexandre: *Despullant Espanya*. Editorial Proa, Barcelona, 2001.

Espanyols o catalans? Heus aquí el nostre gran dilema! Sobre què bastim les nostres idees o els nostres arguments? Segurament cadascú s'aferra a allò que coneix, a allò que sap i que pot afirmar amb contundència. Però cal anar eixamplant aquest horitzó per poder tenir cada vegada una base més sòlida, que cada vegada tinguem més clar qui som –i no pas a l'inrevés! Victor Alexandre se'ns va adreçar, ja el 1999, a través de *Jo no sóc espanyol* amb aquesta idea: d'enfortir l'autoestima dels catalans. En aquest llibre, l'autor ens fa arribar les paraules de vint personatges de distints àmbits de la societat catalana amb la comunió de la idea ferma de la seva identitat. Es tracta d'un llibre que ha assolit ja la seva setena edició, malgrat el bandejament